

Kommunstyrelsen
Mats Gustafsson

Ånge kommuns svar i Samråd avseende planer för vindkraftspark Nordkölen i Bergs kommun

Sammanfattning

Eolus Vind AB avser att ansöka om tillstånd enligt 9 kapitlet i Miljöbalken för att uppföra en vindkraftsanläggning på Nordkölen i östra Bergs kommun, Jämtlands län, cirka fem kilometer väster om Ånge kommun. Projektområdet planeras norr om Rätan och mellan Näteln i väster och Digerberget i öster. Som mest planerar Eolus för 34 vindkraftverk med en maximal totalhöjd om 290 meter. Eolus genomför därför samråd och Ånge kommun är inbjudna att inkomma med yttrande i ärendet.

Eftersom det planerade parkområdet ligger i Bergs kommun, kommer Ånge kommun inte att behandla frågan om tillstyrkan av etableringen. Detta samrådsyttrande avser Samrådsunderlag Vindkraftspark Nordkölen i Bergs kommun, daterad 4 oktober 2021.

Yttrande

Ånge kommun ser positivt på investeringar och etableringar som utvecklar samhället. Vindkraft är en viktig del i omställningen till förnybara energikällor och ett led i att nå målet att all elproduktion skall vara förnybar år 2040. Med god tillgång till grön energi ser Ånge kommun möjligheter att bli en attraktiv kommun för större etableringar av annan verksamhet än elproduktion.

Nordkölen och planförhållandena

Det planerade projektområdet för vindkraftsparken Nordkölen är delvis utpekad i Bergs kommuns tematiska vindkrafts-tillägg till översiktsplanen. Ånge kommuns översiktsplan är från 2004 och det tematiska tillägget om vindkraft togs fram år 2010. Det innebär att någon medborgardialog kring vindkraften inte genomförts sedan dess. Flera av förhållandena har förändrats, bland annat är beräkningar och riktlinjer baserade på en totalhöjd på verken av 150 meter jämfört mer Eolus samrådshandling som anger en maximal totalhöjd om 290 meter. Planeringsförutsättningarna i det tematiska tillägget anger dock inga restriktioner kring vindkraftverkens höjd.

Eftersom den planerade vindkraftsparken inte ligger i Ånge kommun är det inte Ånge kommuns sak att yttra sig om markanvändningen. Dock ser vi gärna att övergripande riktlinjer i vårt vindkraftstillägg till översiktsplanen beaktas. Bland annat anges där att det är viktigt att projektören belyser vilken inverkan etableringen kan få på utsiktspunkter och andra

besöksmål. Här anges även att större vindkraftsanläggningar bör placeras på ett avstånd av 7-10 kilometer från varandra såvida de inte ligger så nära varandra att de lätt kan uppfattas som en och samma grupp. En realiserad vindkraftspark på Nordkölen innebär ur Ånge kommuns perspektiv en utbyggnad av klustret som idag består av parkerna Mullberget och Digerberget i Bergs kommun, samt Länsterhöjden och Storflötten i Ånge kommun. Klustret kommer inklusive Nordkölen bestå av totalt 121 vindkraftverk som levererar cirka 1,7 TWh förnybar el ut i det svenska elsystemet via ställverket vid Rätans kraftstation. Ånge kommun önskar härmed att miljökonsekvensbeskrivningen för Nordkölen tar sin utgångspunkt i att Nordkölen är en planerad utbyggnad av det befintliga klustret, och således behöver analyser och beräkningar göras med inriktning på hela klustrets påverkan på miljö och människa.

Ånge kommun har inlett arbetet med att ta fram en ny översiktsplan. Den snabba teknikutvecklingen och det faktum att fler områden med goda vindförhållanden för vindkraft därmed uppstått har medfört ett större behov av mellankommunal samverkan vid planering av lämpliga markområden för storskalig vindkraftsutbyggnad. Ånge kommun ser fram emot att titta på lämpliga respektive icke lämpliga markområden för storskalig vindkraftsutbyggnad tillsammans med Bergs kommun. I arbetet bör också ingå att planera för etablering av slutanvändare av ny grön energi.

Förankring, acceptans och social hållbarhet

Inledningsvis vill Ånge kommun understryka vikten av att en utbyggnad sker på ett hållbart sätt – miljömässigt, socialt och ekonomiskt – sett ur både långt och kort perspektiv. Särskilt viktigt är att kommunikation och dialog under hela processen från samråd till byggfas och driftsfas är tydlig och omfattar en bred inkludering av i synnerhet närboende, föreningsliv och näringsliv men också övriga medborgare i Bergs och Ånge kommun.

Motståndet mot vindkraftsutbyggnad ökar i Sverige och blir allt mer organiserat. Ånge kommuns uppfattning baserad på erfarenhet är att det huvudsakligen beror på bristande transparens i tillståndsprocesserna, bristande inkludering i samrådsförfarandet, samt brist på kommunikation och utbildningsinsatser om behovet av vindkraftsutbyggnad och påverkan på djur, natur, människor och miljö. I kombination med att nivån på ekonomisk kompensation till de människor som upplåter sin närmiljö för andras konsumtionsbehov är uppseendeväckande lägre i Sverige än i något annat land vi känner till, gör det svårt för våra kommunmedborgare och därmed politiker att acceptera ingreppen i naturen som storskalig vindkraft innebär. Det försvårar för vindkraftsbranschen att förankra vindkraftsprojekten och skapa acceptans för sin verksamhet och gör det på sikt omöjligt för branschen att försvara sin sociala hållbarhetspelare. Branschens aktörer behöver förbättra sitt hållbarhetsarbete i alla perspektiv och visa mer samarbetsvilja och engagemang.

För att åstadkomma en fortsatt vindkraftsutbyggnad som ger möjlighet till den gröna omställning Sverige och EU har som mål, krävs förändringar på flera plan. Centralt i den förändringen är den lokala och kommunala nyttan med vindkraft. För närvarande är

ersättningen beroende på de lokala bygdernas förmåga att förhandla med stora exploatörer, vilket leder till varierande och låga ersättningsnivåer.

Nyttan i form av ekonomisk ersättning till bygder och kommuner måste bli märkbar. Den ekonomiska kompensationen till de bygder och kommuner som producerar vindkraft måste säkerställas och kraftigt ökas för att kunna motivera ytterligare utbyggnad. För att ge effekt bedömer Ånge kommun att ersättningsnivåerna bör ligga i paritet med våra grannländer. Ersättningsmodellen bör inkludera såväl befintlig som ny vindkraft.

Om inte ersättningen radikalt förändras ser vi en stor risk att den utbyggnad som krävs för att åstadkomma den gröna omställningen inte kommer att ske.

Utöver ersättning behövs en generell satsning på kunskapsutveckling i samhället kring grön omställning och varför vi behöver vindkraft, särskilt i ett elområde, en region och en kommun som redan idag producerar mer grön energi än vi förbrukar.

Om Eolus väljer att gå vidare med tillståndsansökan ser Ånge kommun det som mycket angeläget att Eolus utarbetar metoder och strategier för att öka deltagande och inkludering i vindkraftsutbyggnadens alla faser; i det tidiga skedet, i byggskedet och senare under driftfasen. Ånge kommun ser gärna att Eolus redan i anslutning till ansökningsprocessen utarbetar en plan för detta i samråd med Bergs och Ånge kommun. Förslagsvis baseras planen på de tidigare erfarenheterna från vindkraftsetableringarna i klustret (se till exempel www.ange.se/vindbrukhavero) samt guiden om Deltagandeprocesser kring vindkraftsprojekt framtagen av Uppsala universitet Campus Gotland och Länsstyrelsen i Gotlands län.

Kommunikation och dialog med allmänheten är förstås särskilt viktigt inför och under byggnationstiden, men Ånge kommun vill också understryka vikten av att Eolus också redovisar en plan för lämplig kommunikation även under hela drifttiden. Huruvida området kommer vara tillgängligt för allmänheten under drifttiden är av stor vikt när Ånge kommun ska bedöma om vindkraft är en lämplig markanvändning inom ett område. Tillgänglighet till området består dels av att området inte ska vara avstängt och vägar bommade, men information om parken, tillgång till terrängkarta för att guida besökare runt i projektområdet, välkomnande och lämplig skyltning samt information om hur man vistas på ett säkert sätt i projektområdet under drifttiden är lika viktigt för att området ska kunna anses vara tillgängligt för allmänheten. I samrådshandlingen framgår att *”Normalt finns inga avspärrningar runt en vindkraftsanläggning, men vägbommar kan förekomma.”*. Ånge kommun önskar att Eolus förtydligar avsikterna och att Länsstyrelsen i ett eventuellt tillstånd villkorar att markområdet ska vara tillgängligt för allmänheten med undantag för byggnationsfasen.

Förnybar el till lokal förbrukning

Ånge kommun förväntar sig att Eolus kommer samverka med Bergs och Ånge kommun för att undersöka möjligheterna och skapa förutsättningar för att den nya gröna energin kan

användas och säljas lokalt. Ytterligare tillförd vindkraft till ställverket i Rätan (där vattenkraft redan finns ansluten) skapar möjlighet för stora effektuttag. Det är viktigt för Ånge kommun att Eolus och Bergs kommun arbetar för att större elintensiva verksamheter som kan skapa lokala arbetstillfällen etableras i anslutning till produktionen.

Inbjudan till samråd och samrådskretsen

Enligt uppgift på projektsidan har samrådsinbjudan skickats till alla markägare inom cirka 3 kilometer från den planerade vindkraftsparken. För att nå en bredare allmänhet planerar man att annonsera om samrådet i lokala tidningar. För Ånge kommun är en bred inkludering av allmänheten i samrådet mycket viktigt. Vi ifrågasätter således att endast markägare blivit direkt adresserade med inbjudan till samrådet och anser att åtminstone alla fast boende också ska få en adresserad inbjudan. Vidare är den direkta samrådskretsen om 3 kilometer från projektområdet ett mycket snävt område i förhållande till de planerade verkens höjd och påverkan på människors livsmiljö. I våra bygder betraktas i regel ett avstånd om 10 kilometer som nära och Eolus bör härmed uppdatera sitt samrådsförfarande och definitionen av samrådskretsen. Vi känner inte till att medborgare i Ånge kommun informerats om samrådet genom annonsering i lokala tidningar eller annan form av inbjudan. Vi önskar härmed att Eolus förtydligar hur samrådet och projektplanerna har kommunicerats till allmänheten.

Ånge kommun har bistått Eolus med att sprida informationen om samrådet till allmänheten genom att publicera detta på hemsidan www.ange.se/vindkraft den 18 november 2021, 11 dagar innan Eolus önskar avsluta samrådet. Ånge kommun anser att svarstiden bör förlängas och informationsinsatserna i Bergs och Ånge kommun utökas. Särskilt fokus bör läggas på medborgare, fastighetsägare och föreningar i de större byarna inom en cirka 15-20 km radie som kommer att direkt beröras av vindkraftsparken – exempelvis men inte uteslutande Åsarna, Klövsjö, Röjan, Rätan, Nästeln, Handsjöbyn, Digerberget, Gillhov och Överturingen. Den utökade samrådskretsen är lämplig med hänvisning till vår byastruktur samt tiden som gått sedan medborgardialog om vindkraft genomfördes när översiktsplanerna i Bergs och Ånge kommun togs fram och fastslogs.

Ånge kommun hade också gärna sett att vi blivit inbjudna till särskilt samrådsmöte med Eolus, förslagsvis tillsammans med Bergs kommun och Länsstyrelsen. På så vis hade vi också haft möjlighet att bistå med förslag på kommunikationsvägar för samrådsinbjudan till allmänheten och kommit med synpunkter på samrådsunderlaget inför samrådet med allmänheten.

Om Eolus väljer att förlänga och utöka samrådet för allmänheten rekommenderar Ånge kommun att man också uppdaterar samrådsunderlaget. Vi saknar tillgänglighetsperspektivet på samrådshandlingen. Genom att ta fram en enklare överskådlig och sammanfattande presentation som är lättare för människor att ta till sig ökar tillgängligheten för allmänheten. Samrådshandlingen som den är utformad idag är omfattande och på sina ställen slarvigt sammansatt. Exempelvis så är kartan i figur 3 upp-och-ner och det förekommer stavfel och

särskrivningar. I bilagorna bör essensen av tabellerna markeras – till exempel de känsliga punkterna för ljud- och skuggstörning, och fler fotomontage bör tas fram som visar hela bilden av Nordkölen som en utbyggnad av det befintliga vindkraftsklustret i området.

Kumulativa analyser

Som tidigare beskrivits utgör projektet Nordkölen ur Ånge kommuns perspektiv en utbyggnad av det befintliga vindkraftsklustret som i dag består av Länsterhöjden och Storflötten, Mullberget och Digerberget. Ånge kommun anser att det behövs omfattande analyser av kumulativa effekter av den vindkraftsutbyggnad vi nu ser. I samrådshandlingen framgår att det finns vindkraftverk i Österrike med högre örndensitet än vad som påvisats i anslutning till Nordkölen. Detta i sig anser inte Ånge kommun motiverar en etablering på Nordkölen. Ånge kommun önskar att Länsstyrelsen beaktar kumulativa effekter på örn och andra vindkraftskänsliga arter och generellt på flora, fauna, landskapsbild och av människan orörd natur i hela mellannorrlands realiserade och planerade vindkraftsutbyggnad. Resultatet – vindkraftens påverkan på artförekomst och habitat, landskapsbild och av människan orörd och tyst natur – bör sedan värderas ur globalt perspektiv och jämföras med värdet av vindkraftsutbyggnaden.

I övrigt önskar Ånge kommun att Eolus uppdaterar tillämpliga genomförda analyser och levererar en fullständig bild av hur den planerade utbyggnaden av klustret påverkar omgivningen.

- Synlighetsanalysen bör omfatta samtliga befintliga och tillståndsgivna men icke uppförda vindkraftverk inom sikt från fotopunkterna.
- Synlighetsanalysen i form av kartan i bilaga 5 bör, utöver att inkludera hela klustret, också utges i en mer utzoomad version. Finns fler orangea/röda platser utanför den presenterade kartbilden?
- Fotomontagen bör visa samtliga befintliga och tillståndsgivna men icke uppförda vindkraftverk inom sikt från fotopunkterna.
- Fler fotopunkter bör tas fram och fotomontagen/animeringar bör ge en 360 graders vy. Förslag på fler fotopunkter är till exempel från båt på sjöarna Nätelsjön och Handsjön samt från gamla kyrkan och utgångspunkten för kyrkspåren i Åsarna.
- Fotomontage eller animeringar bör tas fram för att visualisera klustrets hinderbelysning när det är mörkt.

Verksamhetsutövarens ansvar

I samrådsunderlaget framgår att skuggoptimering kan vara nödvändigt samt att reglerteknik för att reducera ljudemissionen om oväntade problem med ljudnivån vid bostäder skulle uppstå. Ånge kommun vill understryka att det är viktigt att verksamhetsutövaren definierar och specificerar sitt ansvar. Det bör i största möjligaste mån undvikas att ansvaret hamnar på enskild medborgare att anmäla för att sådan optimeringsteknik som beskrivs ska användas.

När slutgiltigt val av vindkraftverk gjorts bör ansvaret förtydligas och specificeras. När och var ska verksamhetsutövaren optimera driften av vindkraftverken?

Övriga kommentarer

- Projektområdet och vindkraftverken i exempellayouten ligger nära bostadshus i Näteln och Digerberget. Riktvärdet gällande ljudnivå från vindkraft vid bostadshus bör uppdateras från 40 dB(A) utomhus vid permanent- och fritidsbostad till 35 dB(A) med motiveringen att människors upplevelse av att bli störd av ljuden avsevärt minskar vid 35 dB(A). 40 dB(A) är enligt Ånge kommun en utdaterad praxis i och med att ny forskning om människors upplevelse av störning tillkommit. Att utgå från 35 dB(A) som riktvärde bör också inverka positivt på förekomsten av lågfrekvent ljud inomhus och osäkerheten som råder omkring uppfyllnad av folkhälsoinstitutets riktlinjer.
- Det bör i villkor förtydligas att hinderbelysningen ska utformas med utgångspunkt i att de ska störa omgivningen så lite som möjligt. Om det vid byggnationstillfället är tillåtet att använda radarstyrd hinderbelysning bör verken utrustas med det. Om det efter byggnationstillfället blir tillåtet med radarstyrd belysning bör belysningen bytas ut så snart som möjligt, dock senast ett år efter att det blivit tillåtet.
- Eolus bör specificera hur återställningen kommer se ut efter byggnationstiden. För att möjliggöra byggnationen breddas och justeras oftast vägar och korsningar. Vilka åtgärder ska återställas efter byggnationstiden? För Ånge kommun är det viktigt att det blir snyggt och prydligt snarast efter byggnationstiden eftersom det är av stor vikt för bygdens attraktionskraft och därmed utvecklingsmöjligheter.
- I samrådshandlingen omnämns ett potentiellt avisningssystem men inte huruvida Eolus har för avsikt att utrusta vindkraftverken med detta. Finns det avisningsteknik i dag eller forskning som pågår för att ta fram sådan avisningsteknik som fungerar på vår breddgrad? Vilken effekt ser man då att detta kan få för förekomsten av iskast?